

SARF
SVERIGES AKVARIEFÖRENINGARS RIKSFÖRBUND

Yttrande rörande remiss SB PM 2021:1, gällande invasiva arter

Diarienummer KN2023/03476

Innehåll

Inledning.....	2
Sarf:s förslag på åtgärder.....	2
Våra synpunkter.....	2
Det aktuella förslagets största miss.....	2
Den dolda avsaknaden av fakta och forskning.....	2
Avslutande kommentarer.....	3
Bilaga 1.....	4
Angående ändring av förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.....	4
Paragraferna 7b respektive 8a.....	4
Paragraf 24.....	4
Bilaga 2.....	5
Hobbyns betydelse för ett hållbarare samhälle.....	5
”Köp en fisk – rädda ett träd”.....	5
Amatörer bidrar till gröna näringar.....	5
Många akvarister brinner för bevarandet.....	6
Djurhobbyn växer fram.....	6
Från outtömlig till hotad.....	6
Referenser.....	7

Inledning

Sveriges akvarieföreningars riksförbund, SARF, företräder den akvaristiska hobbyn, det vill säga direkt de tusental personer som är knutna till en akvarieförening och indirekt de hundratusentals hushåll som har akvarium.

Vi anser att det är av vikt att lagar, förordningar och andra styrande dokument är rättssäkra – de ska bygga på saklig, vetenskaplig grund, vara förutsägbara och begripliga och, inte minst tillämpbara.

Sarf:s förslag på åtgärder

Vi föreslår att listan över föreslagna invasiva arter återremitteras till Havs- och Vattenmyndigheten, vilka har att välja mellan att ta bort nationella arter, eller komplettera ett omarbetat förslag med faktabaserade resonemang kring varje *Misgurnus*-arts förutsättningar och varför de riskerar att utgöra en invasiv art. Vi ser fram emot denna läsning.

Vi föreslår att arbetet där ”ny” kunskap om att berörda arter förekommer som sällskapsdjur omarbetas.

Våra synpunkter

Det aktuella förslagets största miss

Vi vill börja med att tydliggöra att det aktuella arbetet grundar sig på den felaktiga slutsatsen att inga föreslagna arter utgör sällskapsdjur. Detta visar på brister i förarbetet då det är enkelt att finna att arter av *Misgurnus* förekommer inom akvaristiken. De är inte vanliga, men förekommer. Detta gör att hela arbetet med avsnitten rörande undantag för sällskapsdjur behöver tas om med detta perspektiv.

Vi väljer att hoppas att det är denna (grova) miss som ligger till grund för att man föreslår att alla i landet befintliga exemplar ska utrotas. Beslutet att utrota sällskapsdjur är ju oerhört känsligt och behöver göras på väldigt sakliga grunder. Zoorf har i sitt yttrande tydligare resonerat kring problematiken kring detta och vi ställer oss bakom hela deras resonemang.

Den dolda avsaknaden av fakta och forskning

I förslaget anges att ”Alla de föreslagna arterna har analyserats utifrån samhällsekonomisk betydelse inklusive artens bidrag till eller hot mot ekosystemtjänster, skadekostnader för samhället, effekter på människors hälsa och möjlighet att utöva rekreation i naturen.”

Vi skulle gärna ta del av detta underlag, då det inte stämmer med den kunskap vi besitter. Det förekommer exempelvis arter som lever under tropiska förhållanden och inte har förutsättningar att överleva i svenska vatten.

I dialog med HaV har framkommit att det främsta skälet att den nationella listan ska omfatta hela släktet *Misgurnus*, och inte bara de av EU listade grundar sig i att tjänstemän kan ha svårt att se skillnad på dessa. Självklart kan det inte ställas krav på att kunskap om väderfiskar ska vara allmän kunskap, men att kräva av en inspektör att hen besitter sådan kunskap, eller åtminstone förmågan att snabbt inhämta den, är inte orimligt.

I övrigt anser vi även här att Zoorf har ett utförligt svar kring de olika arterna och problem som uppstår vid generalisering och hänvisar till dem.

Avslutande kommentarer

Alla som arbetar med frågor rörande invasiva arter vet att avsaknaden av zoner eller regioner inom EU gör bestämmelser på den nivån klumpiga. Sverige behöver ibland förbjuda arter vars förmåga att spridas och fortplanta sig är obefintlig här, men högst problematisk i Spanien. Detta är i dagsläget bara att förhålla sig till, men det rimliga är att svenska myndigheter arbetar för att minska problematiken som de breda dragen för med sig. Vi uppfattar att föreliggande förslag är ett exempel på det omvända. Man önskar utöka EU:s förslag till att omfatta ytterligare arter av *Misgurnus*, trots att flera idag inte kan anses ha några möjligheter till etablering i Sverige.

Vi gör en mindre notering om att ansvarig myndighet ska dokumentera en invasiv arts prioriterade spridningsvägar samt redovisa en handlingsplan (paragraf 17a, 2018:1939). Detta visar än mer på det orimliga i att lägga arter till listan som inte kan spridas och därmed inte behöver hanteras.

Så som det liggande förslaget är utformat har det bara i vissa delar direkt påverkan på akvaristers verksamhet, men desto mer indirekt genom de kostnader för samhället som invasiva arter innebär och det globala hotet mot ett stigande antal av de arter som är målet för vår hobby. Därför ligger det i vårt intresse att hanteringen av introduktion och spridning av invasiva främmande arter blir så effektiv som möjligt. Vi vill inte se arter av fiskar och andra akvatiska organismer bli utrotade.

Som troligen bekant finns redan mer än 10 000 exotiska arter introducerade inom EU. För akvaristers del är nästan samtliga tropiska arter, och möjligheten för dem att överleva inom EU förutom i de yttersta randområdena är mycket små. Trots detta har vi sedan länge försökt sprida kunskapen att man aldrig skall släppa ut akvariefisk eller andra organismer i naturen. Vi tänker fortsätta denna mission och uppmuntrar myndigheterna att nyttja även denna jämförelsevis billiga metod att motverka invasiva främmande arter. Kan man lära folk att källsortera sopor borde det inte vara omöjligt att lära ut att man aldrig sätter ut en art i naturen—om den inte kommer just därifrån (och även då kan det vara tveksamt av bland annat smittskyddsskal). Kan man inte ta hand om djuret skall det avlivas humanit i stället för att långsamt tyna bort i naturen.

Vi är inte insatta i landlevande föreslagna arters förekomst som sällskapsdjur, men vill belysa att om en miss med fakta en internetsökning bort har gjorts för dessa arter så är det lätt att börja fundera på förutsättningarna för andra.

Bilaga 1

Angående ändring av förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter

Nedan följer två paragrafspecifika frågor att titta närmare på.

Paragraferna 7b respektive 8a

Det är Sarfs uppfattning att förutsättningarna för undantag är för snäva. Vid publika akvarier finns kompetens och förutsättningar att hålla även invasiva arter under så kontrollerade former att risken för spridning är försumbar. Samtidigt kan samhällsnytta och allmänintresse utgöra starka skäl, utan att formuleringen ”nödvändigt av tvingande hänsyn” är gällande.

Exempel på detta utgör möjligheten att återskapa så naturliga biotoper (levnadsmiljöer) som möjligt, för att öka förståelsen för biologisk mångfald, ekosystem och djurens olika behov.

Sarf:s förslag är att paragraf 7b ändras till

Undantag från förbudet i 7 a § för olika arter framgår av bilagan. Förbuden i 7 a § 1—8 gäller inte för djur i djurparker under förutsättning att alla lämpliga åtgärder har vidtagits för att se till att djuret inte kan reproducera sig eller komma ut i naturen.

Paragraf 24

Denna paragraf återfinns även i befintlig version men möjlighet finns att åtgärda
Paragrafens lydelse:

”Oförtullade levande djur som hålls kvar på grund av att de omfattas av införselbud enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1143/2014 eller 7 a § denna förordning ska förvaras i en anläggning som är godtagbar från djurskyddssynpunkt och som är utformad och hålls i sådant skick att djuret inte kan slippa ut eller reproducera sig.”

Sarf:s kommentar

Denna paragrafs formulering visar på författarens bristande sakförståelse. Om Tullverket stoppar ett försök till smuggling av 500 individer av ett vattenlevande djur är det orimligt att anta att de har tillgång till tillräcklig mängd separata behållare som är acceptabla ur djurskyddssynpunkt. Det riskerar alltså i praktiken att bli omöjligt för ansvarig myndighet att följa paragrafen.

Sarf:s förslag

Ändra formuleringen till ”... ska *efter bästa förmåga* förvaras i en anläggning som är ...”

Bilaga 2

Hobbyns betydelse för ett hållbarare samhälle

Vi tror att det är av stor vikt att barn och ungdomar bereds möjlighet att ha sällskapsdjur. Åtminstone för många ger det en förståelse för naturen som TV och internet inte kan ge. Det är speciellt viktigt idag när artkunskap och exkursioner får så litet utrymme i dagens skola.

Bara för att man har ett husdjur blir man inte intresserad av naturen, men de människor som idag engagerar sig för naturskydd, speciellt de som blir biologer, har ofta en bakgrund i någon ”djur- eller växthobby” (samlarhobbyer, akvarister, fiskare, fältbiologer osv). Vi tror att tillväxten av engagerade och genuint intresserade professionella biologer och andra naturvårdare är åtminstone delvis beroende av förutsättningarna att utöva dessa hobbyer. Varför skulle man bry sig om (till exempel) en liten räkas överlevnad i en pöl utanför Sao Paulo om ingen känner till den och bryr sig om den?

”Köp en fisk – rädda ett träd”

Vi menar att handeln med djur medför många positiva konsekvenser. Om arten har ett ekonomiskt värde kan det finnas ett incitament att bevara habitatet. Om habitatet väl är försvunnet eller förstört är alla bevarandeprojekt och artskydd förgäves. Jämför till exempel ”Project Piaba” (<https://projectpiaba.org/>) eller Sy Montgomerys bok Amazon Adventure: How tiny fish are saving the world’s largest rainforest (2017), jämför biologen Scott Dawd (2015) med devisen ”köp en fisk – rädda ett träd”.

Det är också så att inom vissa organismgrupper, av slump eller historiska skäl, så finns kunskapen och specialisterna (nästan) uteslutande bland hobbyfolket. Där finns inga professionella forskare (en omständighet är naturligtvis att det finns betydligt fler arter än forskare). Hit hör bland annat vissa fiskar och många insekter.

Amatörer bidrar till gröna näringar och skydd av hotade arter

Utvecklingen av teknik för akvaponik (matproduktion där man odlar till exempel tilapia och tomater i ett relativt slutet system) liksom hållande och ibland odling av marina organismer (för forskning eller offentliga akvarier) har till stor del utvecklats och förfinats av dugliga amatörer.

Det är därför vi ser det som en delikat balansgång för myndigheter att dels stödja den handel och hållning av djur och växter som har en övervägande positiv inverkan på de vilda populationerna, dels motverka den handel och hållning som är uppenbart skadlig även när habitatet är relativt oskadat. Som exempel på respektive ytterligheter kan tas dels akvariehandeln med vilda kardinaltetror, *Paracheirodon axelrodi* som inte hotar ens lokala populationer trots omfattande fångst, och som istället erbjuder ett visst indirekt skydd av habitatet, samtidigt som arten är en utmärkt inkörsport till akvariehobbyn (dessutom har, som Scott Dawd framhöll i ett föredrag 2015, fångst och handel en positiv effekt för hela lokalsamhällen längs Rio Negro där arten utgör en viktig inkomstkälla). Dels handeln med *Scleropages formosus* (asiatisk bentunga, asiatisk arowana; CITES: I, Kommissionens förordning: A, IUCN: endangered), en art som ändå odlas kommersiellt, där speciellt den åtråvärda röda populationen på norra Borneo, trots att området är relativt otillgängligt, troligen är nära utrotning (Voigt, 2016).

Det är givetvis så att handel med många av de arter som ingår i CITES är fullkomligt förkastlig och bör förhindras med alla medel (fast ändå ganska meningslös om inte det kombineras med ansträngningar att rädda habitatet). Samtidigt är i många andra fall hela familjer eller ordningar omfattade i bestämmelserna där vissa arter verkligen är hotade av handel medan andra (oftast sådana där habitatet är väl skyddat) inte alls har samma hot av handeln. Där kanske det sker en omfattande odling, kommersiellt och/eller på hobbybasis och där IUCNs bedömning är ”least concern”. Det är av naturliga skäl oftast dessutom sådana arter som är väl lämpade som sällskapsdjur. Ett exempel på en sådan art är pilgiftsgrodan *Dendrobates leucomelas* (som inte är mer giftig än andra grodor när den hålls i fångenskap).

Många akvarister brinner för bevarandet

De flesta av våra medlemmar är inte bara angelägna om att hålla exotiska arter i fångenskap, de är också engagerade i arternas och habitatets överlevnad. Många har gjort resor till de platser där deras favoriter lever och är ibland de enda som sitter inne med en övergripande kunskap om just de speciella organismernas förekomst, förutsättningar, biologi och hotstatus. Dessutom ger just hållandet av akvariedjur unika ekologiska insikter om sambanden mellan abiotiska (syre, koldioxid, temperatur, kväveföreningar etc.) faktorer, växter och djur i ett relativt slutet system som ett akvarium. Amatörerna är ibland verkliga experter, och vår erfarenhet är att de är en god källa till kloka lösningar för att trygga såväl hobby som artrikedom.

Djurhobbyn växer fram

På Linnés tid var naturen outtömlig och skapad av Gud för människans behov. Urbaniseringen hade nyss startat, och bara några få stora städer fanns i världen. Samtidigt som kontakten mellan stadsbefolkningen och ”naturen” minskade, minskade också kunskapen och förståelsen för hur naturen fungerar hos allmänheten sakta. Stora delar av jorden var fortfarande vita fläckar på kartan. Samtidigt hade en del känsliga arter, framför allt på mindre öar, redan utrotats helt eller delvis.

Först mot 1800-talets slut började man så smått ana att jorden inte var outtömlig. Inte minst handeln med fjärrar för modeindustrin visade detta – vissa fåglar blev allt sällsyntare genom handel (Johnson, 2018). Befolkningsökning, industrialisering och den ökande möjligheten till resor och transporter förändrade samtidigt naturen. Vissa arter gynnades, men flertalet, speciellt stora arter och toppredatorer fick se sin del av jordens yta reducerad i en accelererande takt. Vid den här tiden togs de första allvarliga initiativen till Nationalparker genom både privata och nationella initiativ. Även människan förändrades. Den ökande urbaniseringen alierade människan från naturen. Det startade ett allmänt intresse för att behålla kontakten med naturen genom olika hobbyer: akvarier, terrarier, samlingar av levande ormbunkar och så vidare (redan under 1700-talet fanns dock ett exklusivt fåtal ur den absoluta överklassen som höll djur för sitt nöjes skull). Speciellt från Tyskland och Storbritannien – som tidigt hade storstäder – spred sig intresset över Europa och till Nordamerika.

Från outtömlig till hotad

Hållandet av växter och djur som prydnad, sällskap eller inhämtande av kunskap och inte för förtäring är alltså en kulturverksamhet med sitt ursprung till stor del i industrialisering och urbanisering vid 1800-talets mitt. Det kom åtminstone från mellankrigstiden att bli en relativt klassöverskridande hobby.

Efter andra världskriget började så smått en allmän insikt om att allt i naturen inte var som det borde. Rachel Carsons bok ”Silent Spring” och kvicksilverdebatten i Sverige är exempel på det. Förutom de första ansatserna till skydd av flyttfåglar under 1900-talets början, kom så äntligen en internationell överenskommelse 1974 i den då så kallade ”Washington-konventionen” (idag CITES). Det var och är en överenskommelse om handel och har egentligen väldigt lite med naturvård att göra. Efter att en art inte längre har någon plats kvar att bo på, på grund av exploatering, bosättning, invasiva arter etc., försöker man rädda den genom att skydda de sista individerna. Egentligen en ganska cynisk verksamhet men den första större världsomfattande ansatsen som åtminstone liknade biodiversitetsskydd. Samtidigt var det först vid den här tidpunkten som man insåg att det kunde finnas en konflikt mellan biodiversiteten och hållandet av sällskapsdjur. Det gick fortfarande att köpa nästan vilket djur som helst – om man hade pengar. Att försvåra handel med javanoshörningar var ett enkelt val, och idag ser vi att det var rätt. Arten finns fortfarande kvar i ett litet område, om än på gränsen till utrotning. Hade handeln fortsatt skulle det knappast varit så. I andra fall var effekten tveksam, och idag anar man att det är svåra ekologiska och etiska avvägningar. Jättepandorna på zoo räddar många arter och biotoper indirekt men kanske inte just jättepandorna själva.

Att hålla sällskapsdjur verkar alltså vara ett allmänmännskligt beteende kopplat till urbanisering. Eller omvänt bor man i städer har sällskapsdjur en hälsosam effekt, det har även visats ha en terapeutisk effekt inom vården (Edwards & Beck, 2012; Katcher et al. 1984, Sanchez et al. 2015). Att urbaniseringen inte bara har en negativ inverkan på naturen utan objektivt även på människan är konstaterat (till exempel Grinde & Patil, 2009).

Referenser

- Carson, R. 1962. *Silent spring*. Houghton Mifflin. 378 pp.
- Dawd, S. 2015. The Home Aquarium Industry as an Instrument of Conservation. *Föredrag på FishBase Symposium, Naturhistoriska riksmuseet, Stockholm, 19 oktober 2015*.
- Edwards, N. & Beck, A.M. 2012 (online 2011) The Influence of Aquariums on Weight in Individuals with Dementia. *Alzheimer disease and associated disorders* 27(4): 379-383.
- Grinde, B. & Patil, G. 2009. Biophilia: Does Visual Contact with Nature Impact on Health and Well-Being? *International Journal of Environmental Research and Public Health* 6(9): 2332-43.
- Johnson, K.W. 2018. *Fjärdertjuven: skönhet, besatthet och århundradets naturhistoriska kupp*. Brombergs Bokförlag. 277 pp.
- Katcher, A., Segal, H., & Beck, A.M. 1984. Comparison of Contemplation and Hypnosis for the Reduction of Anxiety and Discomfort during Dental Surgery. *The American journal of clinical hypnosis* 27(1):14-21.
- Montgomery, S & Ellenbogen, K, 2017. *Amazon Adventure: How Tiny Fish Are Saving the World's Largest Rainforest (Scientists in the Field Series)*. Houghton Mifflin Books for Children. 80 pp.
- Sanchez, M., Delpont, M., Bachy, M., Kabbaj, R., Annequin, D., & Vialle, R. 2015. How Can Surgeonfish Help Pediatric Surgeons? A Pilot Study Investigating the Antinociceptive Effect of Fish Aquariums in Adult Volunteers. *Pain Research & Management* 20(1): e28-e32.
- Voigt, E. 2016. *The dragon behind the glass: A true story of power, obsession, and the world's most coveted fish*. Scribner. 319 pp.